

HEMBYGDEN

Medlemsblad för Upplands Väsby Hembygdsförening

Nr 4 December 2018 Årgång 47

Innehållsförteckning

Ordföranden har ordet	3
Föreningens aktiviteter	4
Upplands Väsby Hembygdsförening / Dataskyddsförordningen GDPR	4
Populärt hus snart ett minne blott?	6
Första industriskolan	9
Glömt och borta	10
Farfars svägerska föddes i Fresta	12
Besök i Enhörna den 6 oktober	19
För 100 år sedan	21
Backspegeln	22
Edskrönikan	25
Välgörande jultomtar	26
Konsten att äta julbord	28
Varför heter det så?	30
Konstigt	32
Stadsbyggnadsdagen 2018	34
Över en peruk	35
Korsord 4 - 2018	37

Omslagsbilden på föregående sida: Bilden visar ett besman, som förr användes som en våg. Man håller upp den och reglerar så att hävstången får jämvikt. (Från våra samlingar).

Nästa nummer av Hembygden planeras att komma ut i vecka 5. Manusstopp inför det numret är den 1 januari 2019. Välkomna med bidrag, som skickas till Hembygden, Box 40, 194 21 Upplands Väsby eller via e-post till info.uvhbf@gmail.com.

För innehållet i artiklarna svarar respektive författare.

Ansvarig utgivare: Kjerstin Björkman

Redaktionsgrupp: Inga Lisa Gustafsson, Gunilla Ahlberg, Margareta Norén, Leif Welander, Klas Lundkvist och Bo Lindman

Layout: Bo Lindman, BL Informationsutveckling

Tryck: Trycksmedjan AB. Tryckt med miljövänliga färg- och pappersval i 750 ex.

Ordföranden har ordet

Hösten startade intensivt efter sommarens hetta. Sedan sommaren har föreningen som vanligt haft arrangemang med en bred spridning:

Hembygdsgårdens dag (12 augusti) är en dag att titta närmare på gården, våra utställningar, fika och lyssna på musik. Då föreningen har ett rätt stort boklager så gick det att köpa Väsby-litteratur till ett bra pris.

Kulturarvdagen (9 september) hade i år hade temat ”Dela kulturarvet”. Här valde vi att dela med oss av kunskaper om närmiljön kring Hembygdsgården, ett område som står inför stora förändringar (se nedan).

Vikingalunken (7 oktober), vårt årliga samarrangemang med Naturskyddsföreningen och Friluftsrådet samlade i år 144 deltagare. Årets runda var Edssjön runt.

Ingrid-dagen (9 oktober), också ett av våra återkommande samarrangemang, i detta fall med Biblioteket, samlade drygt 20 personer.

Föreningen har under hösten också haft ett nytt samarbete, denna gång med Missionskyrkans språkkafé som riktar sig till nya svenskar. Dels gjorde vi en vandring i centrala Väsby, dels visade vi hembygdsgården, byggnaderna och våra utställningar. Att prata utifrån den egna miljön och föremålen/samlingarna för de som inte kan så mycket svenska går jättebra då husen och föremålen berättar så mycket själva (givetvis med viss tolkhjälp). Vandringen och visningen av Hembygdsgården var mycket uppskattade av deltagarna. Min uppfattning är att vi kan ha mer av denna typ av samar-

beten då Hembygdsgården syns ute i lokalsamhället.

Aktuellt just nu är planremissen för Väsby Entré, eller som den också heter ”Östra Runby med Väsby Stationsområde”. Det som föreslås är en av de största förändringarna vi haft i kommunen med bl a en omfattande bebyggelse väster om stationen med ett höghus på 30 våningar. I nummer 1/2019 kan du läsa föreningens remissvar till kommunen.

Föreningen drabbades under oktober av en stor förlust då vår kassör Gun-Britt Welander gick bort. Gun-Britt har under flera år varit kassör i föreningen och skött denna syssla på ett föredömligt sätt. Vi kommer att minnas Gun-Britt som en glädjespridare med en alltid positiv inställning till alla sidor av hembygdsgårdsarbetet.

Klas Lundkvist 26 oktober 2018

Fotograf: Elsa Anagnrus

Föreningens aktiviteter

*Här presenteras de aktiviteter
som planerats under den aktuella perioden.*

Söndag

9

December

Öppet Hus i Advent

Öppet Hus i Advent på Hembygdsgården kl 13.00-15.00.
Kaffe och lussebullar, glögg och pepparkakor.
Musikunderhållning. Fynda julsaker och honung i
Zamores stuga.

Upplands Väsby Hembygdsförening /Dataskyddsförordningen GDPR

Då du prenumererar på Hembygden blir du medlem i Upplands Väsby Hembygdsförening (organisationsnummer 814800-7308).

Prenumerationsregistret/medlemsregistret användes endast för att skicka ut tidningen Hembygden och eventuella utskick från föreningen.

Registret omfattar endast namn och postadress. Avslutar du din prenumeration så upphör ditt medlemskap i föreningen och dina uppgifter tas bort ut registret.

Frågor besvaras av ordförande Klas Lundkvist 070 673 63 47

Dags att betala medlemsavgiften

Nu närmar vi oss ett nytt verksamhetsår och då är det dags att förnya ditt medlemskap i Upplands Väsby Hembygdsförening.

Tillsammans med utskicket av detta nummer av Hembygden finns ett inbetalningskort. Använd gärna det inbetalningskortet vid betalningen.

Årsavgiften för 2019 är 150 kr per medlem.

Om du betalar på annat sätt är det viktigt att du anger ditt medlemsnummer. Detta nummer finns på den etikett vi klistrat fast på inbetalningskortet.

Vi är glada för att ha dig
som medlem!

Populärt hus snart ett minne blott?

Om Folkets Hus/Medborgarhuset/"Mysiga Medis"/Nya Kulturhuset, en 110 år gammal historia

Ett Folkets Hus kommer till

Den 18 mars år 1906 bildade några av arbetarna vid Wäsby Verkstäder avdelning 124 av Svenska Järn- och Metallarbetarförbundet och i oktober samma år startades Kooperativa föreningen Enighet. Arbetarna byggde sin egen Konsumaffär på fritiden och den 1 juni år 1907 var butiken klar att tas i bruk. Ungefär i samma veva hade man inom fackföreningen börjat resonera om att det skulle vara bra att ha någon möteslokal att samlas i. Till en början fick man hyra köket i en villafastighet, den s k Samskolan. Samskolan låg i hörnet av Kvarnvägen och Centralvägen och byggdes år 1904 som skola, men togs så småningom i anspråk för helt andra ändamål, som exempelvis telefonstation, snickeri, bostäder och matservering. Huset revs år 1954.

Att hyra i Samskolan blev dock för dyrt och var på det hela taget inte någon bra lösning, varför initiativet togs till bildandet av en Folkets Hus-förening. Målet var att köpa mark och uppföra ett eget Folkets Hus. Föreningen bildades i september år 1907. Finansieringen av bygget skulle lösas genom andelsteckningar. Andelarna kostade två kronor styck. År 1908 lyckades man med viss svårighet förhandla sig till att få köpa lämplig tomtmark, en bit av Parken (vid nuvarande Kullavägen). Området ägdes av Anton Tamm. Tomten kostade 750 kronor och handpenningen var 200 kronor. Föreningen hade bara 100 kronor i kassan,

men en av medlemmarna kunde skjuta till den felande summan ur egen ficka och därmed gick affären i lås.

Tomt fanns alltså, men inget hus. Ingen byggherre ville åta sig att uppföra ett sådant, för osäkra villkor förmodligen. Man fick bygga i egen regi. Många av medlemmarna, fabriksarbetare med tio timmars arbetsdag, ställde upp efter arbetsdagen slut i flera månader. Den 31 oktober år 1909 stod huset klart att invigas. Invigningstalare var ingen mindre än Hjalmar Branting! Inne i huset trängdes 325 personer och lika många stod utanför och kunde lyssna på talaren genom de öppna fönstren. Helt färdigt var huset dock inte, den utvändiga målningen fick vänta i flera år tills föreningen hade råd.

2 000 sådana vykort trycktes upp till invigningen 1909. Foto: Upplands Väsby Kommunarkiv.

Folkets Hus hyrdes ut till olika föreningar och klubbar. Man hade amatörteaterföreställningar, föredrag och inte minst

danskvällar. År 1920 inköptes en biograf-maskin, en eldfängd anordning, som krävde en tillbyggnad av säkerhetsskäl. Den byttes ut mot en ljudfilmapparat på 30-talet.

Bygga nytt?

Diskussioner om ett nytt Folkets Hus tog fart redan år 1928. Många turer följde under en rad år. Det handlade om husets placering, ritningar (som omarbetades flera gånger) och kostnader. Priserna på byggnadsmaterial steg. Hur skulle finansieringen klaras av? År 1938 kom det propåer från såväl kommunen som industrierna att Folkets Hus-föreningens namn borde ändras till Föreningen Väsby Medborgarhus. Inte något lätt beslut för föreningen men – så blev det. De nya stadgarna fastställdes år 1939 och kom att gälla till år 1982. Att namnet ändrades innebar att en överenskommelse kunde träffas med Optimus om tomtmark. 3 500 m² à 4,50 kr/m² efterskänktes av företaget under förutsättning att det nya namnet stod fast. Namnändringen innebar också att kommunen skulle ge bidrag och även begära statliga lån till husbygget. Detta igångsattes, grunden byggdes, men av oklara skäl vägrade plötsligt föreningens kassör, som var dess firmateknare att skriva på handlingar som berörde bygget. Ett klargörande möte med föreningsstyrelsen kom aldrig till stånd. Kriget hade brutit ut, materialpriser-na steg ytterligare och bygget avbröts.

Nya tag igen

Efter kriget återupptogs byggplanerna. År 1947 fanns ett nytt husförslag och ny tomtmark. Men – nu fick man inte något bygglov. Det handlade vid den tiden bland

annat om de byggnadskvoter som staten fastställde. Så följde år av nya planer och nya tomtförslag. Under alla dessa år användes fortfarande det gamla Folkets Hus. (Detta brändes ner av brandkåren år 1970 efter drygt 60 års trogen tjänst.) Så äntligen 1960 beviljades statligt bygglov för ett förslag som arkitekt Rasing hade utarbetat 1959. Huset skulle byggas i etapper och i den första etappen fanns bland annat lokaler för konditori, kiosk, biograf, restaurangkök, barservering, och dessutom fyra samlings-salar. Men när den etappen var klar år 1961, var pengarna slut. Inga nya pengar beviljades. De två kvarvarande etapperna, som skulle inrymma lokaler för fackföreningen Metall, ABF, bibliotek, apotek och tandläkarmottagning kunde inte byggas. Etapp ett av Medborgarhuset togs i bruk år 1962, med lunchservering, bio och dans. Väsby nya bageri och konditori, Länssparbanken och Försäkringskassan hörde till dem som fick hyra lokaler i huset. Trycket på lokalerna var hårt. Den totala byggkostnaden för Medborgarhuset uppgick till 3.028.144:86 kronor! Finansieringen skedde med lån från kommun och stat. Föreningen själv bidrog med drygt en halv miljon. Bion var en succé och en bra inkomstkälla. Första året gjordes 35 000 biobesök! (Inväranantalet i Väsby var det året 10 853 personer.)

Behov av nya och bättre lokaler för kommunens livaktiga föreningsliv gjorde att Medborgarhusföreningen så småningom började arbeta på att få fram pengar till en upprustning av huset. Man tänkte sig en om- och tillbyggnad med plats också för landstinget och arbetsförmedlingen. 1984 var handlingarna klara för formellt beslut i kommunfullmäktige. Två veckor före sam-

manträdet drog sig emellertid landstinget ur. Detta innebar betydligt minskade hyresintäkter, ekonomin skulle inte gå ihop, och projektet föll.

Uppgifterna så långt i den här historiken är huvudsakligen hämtade ur en skrift som heter "Väsbyminnen. En föreningshistoria". Den är skriven av Artur Alfredsson och gavs ut år 1985. I den kan man också läsa om en annan del av Folkets Hus-föreningens verksamhet, Folkets Park. Artur Alfredsson var i olika perioder föreståndare för den och primus motor för nöjeslivet i Väsby under många år. Han lockade åtskilliga kända musiker och artister till Folkparken.

Under decennierna som sedan följde fortsatte Medborgarhusets lokaler att användas för olika föreningsaktiviteter, servering, fester och dans m m. Kommunfullmäktige hade sina sammanträden där. Biografen fanns kvar. Den lades ner för omkring tio år sedan.

Vid millennieskiftet tedde sig så framtiden mycket ljus för huset. Detta i samband med att det blev aktuellt med en gymna-

sieskola för kommunen. Vilundagymnasiet hade tjänat ut, byggnaden hade ventilations- och mögelproblem. Biblioteket låg i samma byggnad som gymnasiet och behövde således också nya lokaler, varför planer på ett nytt biblioteks- och kulturhus tog fart. Valet föll på en om- och tillbyggnad av Medborgarhuset. År 2001 utlystes en jurybedömd arkitekttävling för detta ändamål och flera arkitektkontor deltog. De olika förslagen ställdes ut i det dåvarande folkbibliotekets lokaler. År 2002 korades vinnaren, Creo arkitekter. Ett nytt biblioteks- och kulturhus skulle stå klart år 2003 enligt förslaget. Men – ombyggnaden kom aldrig till stånd. Medborgarhuset hade dock bytt namn till Nya Kulturhuset. Ett namn det fått behålla sedan dess. Väsby Folkets Hus-förening (så hette föreningen nu åter) avvecklades för några år sedan. Och själva huset, en av Väsby's historiska "årsringar", ägs numera av företaget Peab och står tomt sedan en tid. Vad händer härnäst?

Margareta Norén

Nya kulturhuset 2018. Foto: Margareta Norén

Första industriskolan

I år är det precis 60 år sedan starten av den första yrkesskolan för metallarbetare. På den tiden dominerades kommunens näringsliv av metallindustrier. Det var över 1000 personer som var anställda inom de tre industrierna AB Optimus, Wäsby Verkstäder och Bleckemballagefabriken.

Ledningen för Optimus och Messingen hade kommit fram till att de behövde yrkeskunnig arbetskraft. Kommunen och företagen samarbetade för att få en yrkesskola för metallarbetare till Upplands Väsby. Hugo Sabel var den som arbetade mycket med förarbetena. Under första halvåret 1958 var han fortfarande anställd vid Optimus. Han tog mängder med kontakter för att skapa en fungerande skola.

Den 1 juli 1958 anställdes Hugo Sabel som yrkeslärare i Upplands Väsby kommun. Yrkesskolan startade och hade den praktiska undervisningen i Bleckis, som Bleckemballagefabriken kallades i folkmun. Teoriundervisningen skedde i Stora Vilunda herrgård.

Bleckis revs 1984, och då hade man flyttat in all verksamhet i Vilunda gymnasium. I den östra delen av skolan hade man ändamålsenliga lokaler och mycket bra utrustning. Denna yrkesundervisning har bytt namn flera gånger under de år som gått. En av yrkeslärarna på Industriprogrammet var Ronald Sabel, son till Hugo Sabel.

Bo Lindman

Bleckemballagefabriken i Björkvallaområdet var en ganska stor arbetsplats. I den byggnaden inrymdes yrkesskolan när den startade 1958. Foto: Roland Storms fotoarkiv.

Glömt och borta

Det finns ingenting kvar och då är det väl ingenting att skriva om heller. Eller är det? Upplevelsestråket kallas nu den lilla väg som går längs ån. Om man går söderut från Väsby station, passerar stationsparkeringen, Trygg Hansahuset och går över en liten träbro så är man strax inne på det som är kvar av en forntida trädgård. D.v.s. det är där som det inte finns något väsentligt kvar utom ett körsbärssnår, några stånd ljusröda borstnejlikor och fem, sex bestånd med mörkblå och ljusrosa akvilejor. För några år sedan växte här också täta hallonsnår, där man kunde förse sig med hallon efter smak, en tanig buske svarta vinbär och en ännu tanigare buske med röda. Mot ett träd brukade några stånd stormhatt ta sig upp ur hallonsnåren. Allt detta nu nedmejat till rötterna. Det enda - förutom körsbärssnåret och de nämnda blommorna - som växer där nu är björnlöka i ganska stort bestånd. Varför den har blivit kvar är obegripligt. Den ska ju utrotas. Att bara slå ner den hjälper nog inte. Bäst att gräva upp den med rötterna.

Fyra stora ekar skuggar här ån som raskt flyter förbi. En trappa leder ner till en trasig

bryggavsats, där vattnet ibland står över och ibland under bryggan, beroende på vattenståndet. En dagvattenbrunn, med avrinning under stråket, finns och i slänten ner till vattnet finns det en skulptur av Axel Nordell. Det är en sittande figur och kan föreställa vadsomhelst; ett troll, en björn, en groda. Fantasin får avgöra. Placerad på platsen i nutid, men passar bra in.

Jag har talat med Lennart Hedlund, 95 år, som ju växt upp i kvarteren omkring, för att försöka få någon klarhet i vad det en gång varit på stället. Trodde han att platsen varit en del av "järnvägarnas" kolonilotter? Det förnekar han bestämt. Kolonilotterna låg längre fram mot stationen, omgärdade av en stor granhäck. Kanske en bit av en villaträdgård? Det är troligt, men Lennart minns inte att det funnits något hus just där. Kanske var det före hans tid, men det verkar litet omöjligt det också. En plats för optimism och framtidstro naturligtvis, där man odlade potatis och köksväxter, men även blommor och bär om man tyder spåren rätt. Kan borstnejlikor bli hur gamla som helst?

Inga Lisa Gustafsson

Foto: Bo Lindman

Det går inte att köpa dekoren

Under stora delar av året 2018 har denna drake funnits i ett fönster på Dragonvägen. I texten ovanför fönstret står det "Inte till salu". Snart är det väl dags att sätta upp vikingaskeppen på nytt.
Foto: Bo Lindman

Vad var det som hände vid Eds kyrka i mitten av oktober 2018? Läs mer om detta på sidan 25.

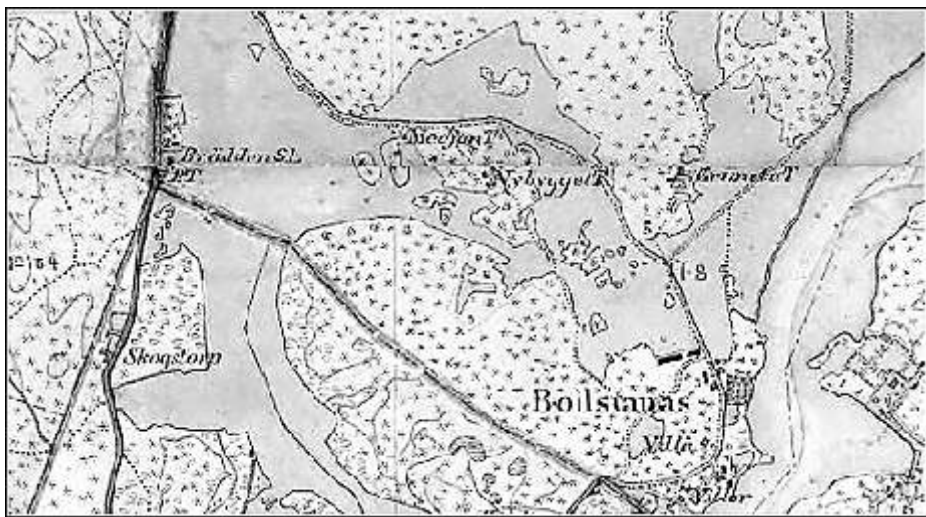
Farfars svägerska föddes i Fresta

När jag 1970 flyttade hit till Upplands Väsby kände jag inte till orten så mycket. Det rådde då en speciell nybyggaranda i trakten. Många personer flyttade in i vår kommun, och det var en väldig fart på husbyggandet. Och inte kände jag till någon i min släkt som tidigare bott här.

Det dröjde hela 36 år efter inflyttningen, till den dag då jag åter igen tog upp min släktforskning. I början av 2007 fick jag kontakt med en kusin till min pappa. Hennes namn var Maj Lindman, hon var 87 år och bodde i en lägenhet i närheten av Enskede gård. Vi träffades hemma hos henne och pratade mycket om släkten. Jag fick reda på massor om hennes eget liv, och hon berättade om många äldre släktingar. Hon visade mig fotografier och dessutom många av sina egna målningar.

Föräldrarna till Maj

Vid ett tillfälle berättade Maj om sina föräldrar. Pappan hette Valentin Lindman och han var född 1889 i Adolf Fredriks församling. "Valle" kände jag till. Honom hade jag några enstaka uppgifter om i min släktforskning, för han var bror med min egen farfar Emil. Majs mamma hette Astrid. Familjen bestod av två vuxna och tre barn, och de bodde under många år i en sliten fastighet på Roslagsgatan 28 i Stockholm. Min egen mamma hade berättat att familjen bodde eländigt och att barnen jämt var sjuka. Maj och jag träffades flera gånger. En vårdag 2007 fick jag reda på att mamman till Maj var född i Fresta församling. Så noggrant hade jag inte forskat på ingifta personer.

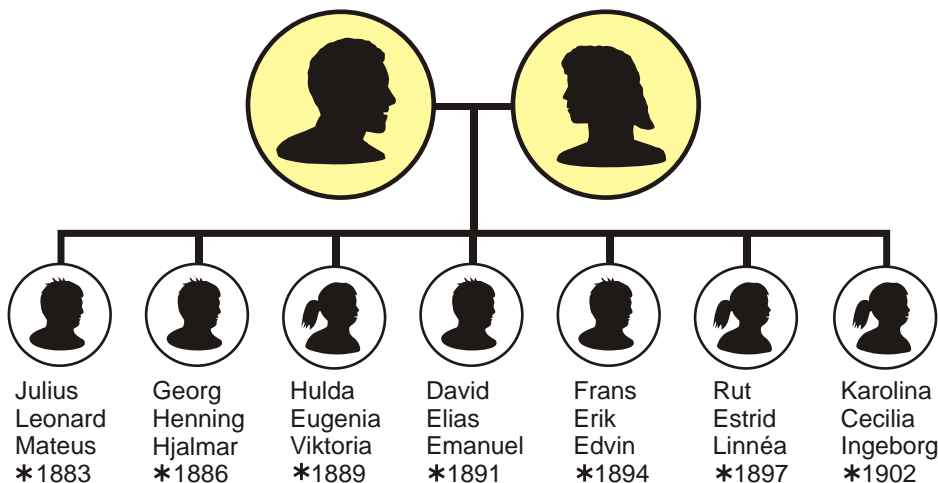
På den här gamla kartan finns torpet Medjan med. Torpet låg nära det ställe där korsningen mellan Breddenvägen och Bjursvägen ligger idag.

Julius Viktor Emanuel Kraft

Dragon, rättare
* 1859-07-27 i Lidingö

Agnes Hilma Johanna Andersdotter

Piga
* 1858-08-19 i Ed

Det fanns således i min släktforskning en person, som hade anknytning till den kommun där jag bott ganska länge. Jag måste erkänna att det var lite kittlande och intressant med denna nya uppgift. Det fanns ju faktiskt en riktig anknytning till Upplands Väsby. Skulle jag fördjupa min forskning åt det hållet? Hur omfattande skulle jag göra mina undersökningar? Det tog ett litet tag innan jag bestämde mig för att grenna ut min släktforskning i den nya riktningen. För mig visade det sig att många uppgifter var väldigt intressanta.

Majs morförelldrar

Nu berättar jag lite grann om Majs morförelldrar. Under hennes uppväxt bodde de i

närheten av Roslagsgatan, vilket gjorde att hon enkelt kunde besöka dem. Morförelldrarna hette i förnamn Julius och Agnes. Dessa två var alltså mamma Astrids förelldrar.

Julius uppväxt

Julius far hette Carl Ersson, och han var född 1808. Han flyttade runt en del och arbetade som dräng och statdräng på olika gårdar. Han hade två hustrur, som bägge dog efter varandra. Den tredje hustrun var Carolina Dahlström, som var född 1835 i Boo församling. Åldersskillnaden var alltså 27 år mellan Carl och Carolina. Medan de bodde på Lidingö fick de sonen Julius Viktor Emanuel den 27 juli 1859.

Agnes växte upp på Njurstatorp i Eds församling. Där födde hon också många av sina barn. Omkring år 1900 såg Njurstatorp ut så här. Foto: Upplands Väsby Kommunarkiv.

Julius flyttade naturligtvis runt med sin familj till orter som Nacka, Skånela och Fresta. Föräldrarna hamnade så småningom som fattighjon i Fattigstugan i Fresta.

Julius Eriksson levde från november 1875 och arbetade som dräng vid Ekeby i Fresta församling. Han stannade där under drygt ett år. Under de följande åren 1876-77 arbetar han i närheten, nämligen i Fresta by.

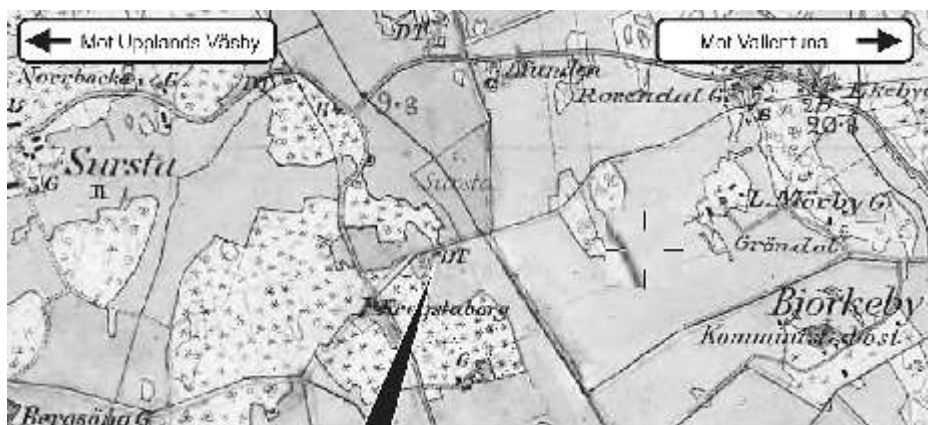
Fattigstugan i Fresta har legat länge på samma ställe. Det är idag "Främjartorpet", en hemvist för Friluftsförbundet.

Agnes uppväxt

Agnes föräldrar levde i Eds församling under hela sitt liv. Agnes far hette Anders Olsson, och han var född 1821 i Ed. Hennes mor var Johanna Sofia Jansdotter. Också hon var född i Eds församling, och födelseåret var 1825. När paret gift sig 1848 levde de på torpet Djurgården på Runsahalvön. Senare flyttade de till Njurstatorp. Både Djurgården och Njurstatorp tillhörde Runsa slott vid den här tiden och ingick i det Ankarcronska fideikommisset. År 1866 dog Agnes pappa, då hon bara var sju år gammal. Mamman bodde kvar i Njurstatorp till 1880-talet tillsammans med en dotter, en utvecklingsstörd syster till Agnes.

Drängen Eriksson blir kraftkarl

Den 24 oktober 1877 flyttade Julius Eriksson från Fresta till Vallentuna. Han hade blivit soldat och fick på så sätt ett torp att

Här är Kragsta dragontorp beläget. På den platsen levde familjen och odlade till hushållet. Många av deras barn tillbringade sina första år här i kanten av de stora öppna åkrarna.

bosätta sig på. Platsen hette Kragsta dragonboställe, och i stort sett alla dragonerna som levte där har fått soldatnamnet Kraft. Så blev det även för Julius. Han ingick i den militära organisationen. Julius Viktor Emanuel Kraft var dragon nummer 36 vid Livregementets dragoner i över 10 år.

Julius gifte sig i slutet av året 1880 i Eds kyrka. Bruden var den 36-åriga pigan Agnes Andersdotter. Hon flyttade på våren 1881 till honom i Kragsta dragonboställe, som låg på västra kanten av den öppna åkermarken, som idag är flygfält i Vallentuna. Där kunde de odla sina grönsaker och ha någon ko. Jag var för några år sedan på den aktuella platsen och pratade med dem som nu har ett nytt hus där. I och med besöket kunde jag mycket väl förstå att gångvägarna över berget inte var så enkla. Vad innebar just detta för Agnes? Jo, hon insåg de problem som kunde uppstå. När familjen skulle få tillökning åkte Agnes iväg hem till mamman i Njurstatorp. Därför står det i arkiv-

böckerna att flera av deras barn från den tiden är födda i Eds församling.

Efter soldatlivet

I november 1891 flyttade Julius med sin familj från Kragsta dragonboställe i Vallentuna till Eds socken. Familjen bodde då på Långtomten under Nedre Runby. Det är ett ställe som låg i närheten av den plats där Runby skola ligger idag. I kyrkböckerna står det att han var "avskedad dragon". Det innebär inte att han fått sparken, utan det betyder att han slutat som soldat. I kyrkböckerna finns också en intressant notis om den här platsen. Julius fyra år äldre broder Frans Conrad Ericsson hade 1889-90 arbetat där på Långtomten. Under de fyra år familjen levde på Långtomten i Ed föddes sonen Frans Erik Edvin 1894.

Från Långtomten i Eds socken flyttade familjen den 21 november 1895 till Fresta socken. Då bosatte sig Julius Kraft med sin fru och fyra barn i torpet Medjan i Bollsta-

näs, som tillhör Fresta församling. Medjan låg när dagens korsning mellan Breddenvägen och Bjursvägen ligger. Här fick paret 1897 dottern Astrid. I dopboken har prästen skrivit Estrid i stället för Astrid, och den felstavningen fortsatte under hela livet. När Astrid var född hade familjen fem barn.

Kringflackande liv

Familjen flyttar i början av november 1898 till Lunda i Spånga församling. Där blev de inte långvariga, de bodde där under knappt ett år. I september 1899 flyttade man till Adelsö ute på Mäläröarna. På gården Tofta anställdes Julius som rättare. Familjen bodde där i drygt två år.

Den 17 november 1901 lämnade Julius och hans familj Adelsö, flyttade vidare och bosatte sig på gården Lindhof i Botkyrka. Här föddes ytterligare ett barn. Efter bara ett år får Julius nytt arbete som rättare på Västerhallinge i Salems församling. Den tjänsten innehade Julius i två år.

På hösten 1904 flyttade familjen ganska långt till andra sidan av Mälaren. De kom till en gård i Håbo-Tibble församling, vilken ligger norr om Bro och Bålsta i Uppland. Där blev de inte långvariga, för redan i april 1905 flyttade de vidare till Huddinge.

In till Stockholm

Fem år senare år 1909 arbetade Julius som åkeriarbetare inne i Stockholm. Familjen bodde då på Roslagsgatan 16 i Johannes församling. Då står även Julius med efternamnet Eriksson Kraft. Hans fullständiga namn har då med barndomens efternamn.

Maj har gjort den här målningen av sin mor Agnes.

Vad hände med alla personer?

Julius Viktor Emanuel Kraft

Han var född 1859-07-27 i Lidingö och döpt 1859-07-30. Från 1875-11-12 var han dräng vid Ekeby i Fresta församling i nuvarande Upplands Väsby. Flyttade 1877-10-24 till Vallentuna och blev dragon nummer 36 vid Livregementets dragoner. Som soldat fick han disponera Kragsta Dragonboställe.

Agnes Hilma Johanna Andersdotter

Modern Agnes var född 1858-08-19 i Ed och döpt 1858-08-22. Hon var torpardotter vid Njurstatorp i socknen. Tjänade som piga 1877 i Övre Runby. Under åren därefter var hon piga på gården Nedre Runby i Ed. År 1880 flyttar hon hem till modern och syskonen i Njurstatorp. Troligen träffar hon Julius vid den här tiden.

Paret gifte sig 1880-12-30 i Eds kyrka. De umgås säkert mycket, men enligt kyrk-

böckerna flyttade de ihop 1881-09-24 i Kragsta dragonboställe. Där i Vallentuna levde de under lång tid, men tre av barnen föds hemma i Njurstatorp. År 1891 flyttar familjen vidare till ett ställe i Ed. Efter detta bodde paret kortare tider på många olika gårdar, där Julius var statdräng eller rättare. Så småningom hamnade familjen i Stockholm.

Agnes och Julius fick sammanlagt sju barn. De tre första barnen kom medan de bodde i Kragsta dragonorp i Vallentuna. Barnen föddes i Eds församling, där det var närmare till Löwenströmska sjukhuset om man behövde vård.

Julius Leonard Mateus Kraft

Han är född 1883-09-26 i Ed. Den lille gossen dog i Vallentuna 1885-03-24, och dödsorsaken var Engelska sjukan. Begravd 1885 i Ed.

Georg Henning Hjalmar Eriksson

Den andre sonen är född 1886-06-30 i Ed. Han tog pappans ursprungliga efternamn. Blev änkling 1932. Bodde som äldre man i Fresta församling. Död 1975-02-14 på Odensgården i Upplands Väsby.

Hulda Eugenia Viktoria Kraft

Föddes 1889-04-28 i Ed. Gifte sig med en man som hette Kling i efternamn. Blev änka redan 1918. Hon bodde som äldre kvinna på Bievägen i Katrineholm. Död 1977-08-11 i Katrineholm.

David Elias Emanuel Kraft

Föddes 1891-10-18 i Ed. Gifte sig med Klara Alfrida Johansson från Gottröra. Han blev diversearbetare. Paret har bott i Stock-

holm på Malmskillnadsgatan, på ett ställe någonstans i Matteus församling och på Målargatan. Död 1968-05-30 i Klara församling och begravd på Skogskyrkogården.

Frans Erik Edvin Kraft

Född 1894-02-16 i Ed. Var ogift och vid sin död "Å församlingen skriven". Död 1943-09-25 i Vada församling, som ligger nordost om Vallentuna.

Rut Estrid Linnéa Kraft

Hon är född 1897-10-19 i Fresta församling och skulle ha namnet Astrid. Föräldrarna bodde då hon föddes på torpet Medjan i Bollstanäs. Astrid gifte sig 1920-02-07 med Artur Valentin Lindman från Kungsholmen i Stockholm. Paret bodde länge i en gammal fastighet på Roslagsgatan 28 i Vasastan och fick tre barn. Död 1973-07-11 i Vantör i södra Stockholm och begravd på Skogskyrkogården.

Karolina Cecilia Ingeborg Kraft

Karolina föddes 1902-09-17 i Botkyrka söder om Stockholm. Gifte sig 1925 med Bruno Alexander Grönkvist, som var född 1891. Paret levde på Söder i Stockholm. Hon blev änka 1966. Har bott på adresserna Södermannagatan 64 och senare på Katari-na bangata 75. Död 1997-08-22 i Sofia församling.

Person- och tidsdokument

Det är verkligen intressant att se hur mycket man kan få fram genom att gräva i arkiven. I den här berättelsen har några människor kommit fram ur mörkret. Startskottet för undersökningarna var den gången 2007 då

Maj berättade att hennes mamma Astrid var född i Fresta församling. Maj är min pappas kusin eller min farfars brorsdotter. Berättelsen har handlat om Majs morföräldrar och deras familj.

Tänk att så många familjer flyttade runt så väldigt mycket under dräng- och statartiden. Och tänk att familjerna fick så många barn. Många barn dog i tidig ålder. Oftast strävade var och en efter att få ett drägligt och braliv.

Att bli soldat var ett sätt att få hus och uppehälle. Familjen fick ett eget ställe för egna odlingar. Soldaten skulle naturligtvis delta i olika möten och sköta om sin utrustning.

Majs morfar Julius Kraft blev i slutet av 1800-talet dragon i Vallentuna. Under de år

som gick utökades morföräldrarnas familj med flera barn. Som dragon skulle Julius sköta om sin häst. Hästen användes vid förflyttning. Maj berättade för mig att hennes morfar en gång hade blivit trampad på foten av hästen. Därefter fick han en "klumpfot" på det ena benet. Denna händelse gjorde att livet förändrades för honom och för hela familjen. Julius blev nämligen avskedad som soldat. Han kunde inte längre fungera som dragon, eftersom han inte kunde få in sin klumpfot i stigbygeln. Så slutade soldatlivet för Julius. Och så slutar jag berättelsen för den här gången.

Bo Lindman

Karlssons funderingar

Barnbarnen har inte tid numera.

Besök i Enhörna den 6 oktober

Hembygdsförbundets årsmöte i mars 2018. Hembygds-kaveln överlämnas av förbundets ordförande Anita Lundin till Olle Karlsson från Enhörna Hembygdsförening.

Under många år har Stockholms läns hembygdsförbund ordnat en så kallad "Hembygds-kavel". Det innebär att en förening får "visa upp sig", visa sin bygd och/eller kommun samt berätta om sin verksamhet för andra föreningar inom länsförbundets område. Tidigare var tävlingsmomentet viktigt i och med att vinnande förening blev organisatör av nästa års Hembygds-kavel. Nu, då länsförbundet under en treårsperiod prövar att arrangera årsmötena centralt i Stockholm i stället för hos en förening i länet, är kanske detta arrangemang än viktigare.

Den 6 oktober stod hembygdsföreningen i Enhörna som arrangör av årets Hembygds-kavel. Drygt 20 personer från föreningar över hela länet slöt upp. Från Upplands Väsby var Ingegerd Peterson och

Klas Lundkvist med (tyvärr fick två personer från oss förhinder).

Föreningens område är de två gamla socknarna Ytterenhörna och Överenhörna nordväst om Södertälje. 1948 bildades Enhörna landskommun som 1967 blev en del av Södertälje kommun. 1967 ändrades även länsstillhörigheten från Södermanlands län till Stockholms län.

Enhörna är idag fortfarande ett jordbrukslandskap men blir dock successivt allt mer en "förort" till Södertälje. Hembygdsföreningen har 650 medlemmar, vilket är imponerande med tanke på att den bofasta befolkning är runt 3000 personer samt mångasommarboende.

Rundturen inleddes med ett besök i Sandviken, som var en av de viktigaste bryggorna för ångbåtsförbindelserna mel-

Skolmuseet, skolsalen

lan Stockholm och Mariefred. Bryggan används fortfarande för sommartrafik. Turen gick till stor del på de gamla byvägarna där det nätt och jämnt gick att komma fram med bussen. Utöver ett småskaligt jordbrukslandskap så karaktäriseras bygden av några storgods: Lövsta, Ekensberg och Horn.

Föreningen har ingen hembygdsgård. I stället har man ett Hembygdsmuseum i de två byggnader som tidigare var kyrkskolan vid Överenhörna. Här har man också en del kontorsfunktioner. Möten har man i Bydegården. Framför allt skolmuseet var mycket fint med sin skolsal som ser precis ut som då den övergavs så sent som på 1960-talet. De andra delarna av museet visade på ett mångsidigt sätt på de flesta viktigaste aspekterna på bygdens historia på ett mångsidigt sätt, tex de många tegelbruken som funnits.

Lunchen serverades i Bydegården som fyller en viktig funktion i Enhörna. En fin

byggnad som kom till på 1930-talet på initiativ av grevinnan Signhild Aminoff, ägare till Horns gård. Aminoff var även med och grundade Hembygdsföreningen. Bydegården har under många år förvaltats av kyrkan, men sedan något år tillbaka drivs den av en bygdegårdsförening. Föreningen har nu satsat på att renovera bygdegården, framför allt det fina invändiga dekormåleriet har återställts. Samarbetet mellan Bydegårdsföreningen och Hembygdsföreningen fungerar utmärkt i och med att Mona Elveskog är ordförande för båda föreningarna.

Eftermiddagens fortsättning på rundturen gick till bland annat Horn längst ut på Enhörnahalvön. Ett imponerande gods med anor från 1400-talet och många bevarade byggnader från 1700-talet. Tyvärr blev besöket i huvudbyggnaden inte av på grund av missförstånd med ägaren.

Sammantaget var det en fin dag. Allt var välorganiserat: bussturen, fika och lunch, guidning. Hoppas att fler från vår förening kan vara med nästa år. Arrangör ännu inte utsedd.

Text och foto: Klas Lundkvist

Titta gärna på Enhörna Hembygdsförenings hemsida:

www.hembygd.se/enhorna-hembygdsforening

Horns säteri, huvudbyggnaden

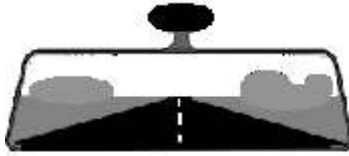
För 100 år sedan

Carl Grels Curman (bror till Sigurd Curman) tog år 1918 över driften av Antuna efter sin morfar. Detta år tog Carl Grels Curman och Birgitta Palme ut lysning. Året efter gifte de sig, varefter paret fick barn.

Birgitta Palme hade en 13 år äldre bror som hette Olof. Denne Olof Palme var historiker och hade organiserat svenska frivilliginsatser i finska inbördeskriget. Han stred på de vitas sida, och i strid mot de röda stupade han den 3 april 1918 i Tammerfors.

Birgitta Palme och historikern Olof Palme hade en bror som hette Gunnar Palme (1886–1934). Denne Gunnar fick 1927 en son som döptes till Olof. Den yngre Olof Palme blev så småningom en välkänd ledare inom Socialdemokratin. Birgitta Palme på Antuna var alltså faster till statsminister Olof Palme (1927-1986).

Bo Lindman

I BAKSPEGELN

Hembygdsgårdens dag den 12 augusti

Trots det osäkra vädret samlades vi på Hembygdsgården denna söndag för att lyssna till härlig sång och musik med Benny Johansson och Jörgen Toresson.

Besökarna kunde också köpa hembygdslitteratur med gamla anor om något passade. Bland de böcker vi hade till försäljning fanns "Geografiska namn" och de sju delarna av "Skrifter om Väsby". På vårt bokbord fanns även "Bergaskogen, en vildmark i miniatyr" och de två delarna av Strömbecks böcker om "Karl XII".

Regnet höll sig borta så vi kunde sitta ute och fika på tunet. Sedan kunde var och en gå in i mjölkboden, titta runt lite och kanske köpa någon gammal intressant skrift eller bok om vår hembygd.

Susanne Bergman och Gunilla André

Kulturarvsdagen den 9 september

Temat för dagen var "Delat Kulturarv" och vi hade planerat in två vandringar för att visa på de kulturvärden som finns i Hembygdsgårdens omedelbara närhet. Det känns särskilt viktigt just nu med tanke på kommunens stora byggprojekt i stationsområdet, Väsby Entré!

Vandringarna med Klas Lundkvist startade på Hembygdsgården, gjorde stopp vid Ladugården och Zamoras kulle. En ny väg skall dras fram parallellt med järnvägen på västra sidan om ställverket, under järnvägsbron vid Mälarvägen och ansluta söderifrån till rondellen vid Hemköp. Järnvägen skall utvidgas med ytterligare tre spår på Runby-sidan. På den sidan skall det även byggas bostäder på många ställen. Av Klas fick vi höra hembygdsföreningens åsikter.

Rundvandringen. Foto: Bo Lindman

Kaffestunden var uppskattad under Vikingalunken. Foto: Bo Lindman

Längre fram mot stationen har man planerat en överdäckning av järnvägsområdet och ett väldigt högt hus på den västra sidan. Många synpunkter kom från deltagarna vid olika platser under vandringen. Det är betydelsefullt att många byggnationer kan förstöra det gröna området som nu bidrar till en avkopplande miljö.

Vandringarna lockade omkring 30 deltagare och alla var mycket nöjda med informationen och den historiska bakgrunden de fått.

Susanne Bergman och Bo Lindman

Vikingalunken

Söndagen den 7 oktober 2018 genomfördes Vikingalunken som en vandring i individuell takt. Även i år var Hembygdssällskapet medarrangör till detta motionsarrangemang. Starten var alldeles vid Eds kyrka.

Vandringen började åt öster och var och en skulle gå runt Edssjön.

Vädret var hyfsat, även om man kände att hösten var på väg. Vi hade ordnat en uppskattad kaffeförsäljning några hundra meter söder om fina och välsköta Antuna. Därefter gick vandringsleden över några vattendrag söder om Edssjön. Längs hela banan fanns det många tipsfrågor att svara på. Det var tydligen viktigt att svara rätt, för vi såg flera som gick tillbaka och läste informationen som fanns tidigare längs vägen.

På den västra sidan av Edssjön passerade man en golfbana, den stiliga gården Bisslinge och den märkliga kyrkstenen uppe i skogen.

Vi kan konstatera att årets upplaga av Vikingalunken var ett lyckat arrangemang. De flesta av de 144 deltagarna håller säkert med.

Bo Lindman

Vikingalunken blev en härlig naturupplevelse. Foto: Bo Lindman

Ingriddagen

Varje år den 9 september står det Ingrid i almanackan. I år samlades vi ett 20-tal personer vid Ladbrostenen. Den är rest av vikingakvinnan Ingrid, som lät rista den till minne av sin man Ingemar och sönerna Dan och Banke, som omkommit i strider österut. Hon levde på vikingagården Runby Nedra för ca 1 000 år sedan och gården är idag vår Hembydsgård.

Från Ladbrostenen gick vi i lugn takt till Ingrid-statyn, som står vid stationen på Runbysidan och är gjord av Väsbykonstnärinnan Britta Norrvi.

Därefter gick vi vidare till biblioteket där kaffet stod klart och Klas Lundkvist berättade om och presenterade en del av den litteratur som finns om vår hembygd Upplands Väsby. Bl a lyfte Klas fram nedanstående böcker som välskrivna och intressanta litteratur, väl värd att låna eller införskaffa.

Det blev en intressant eftermiddag i vikingatidens tecken och flera tips fick vi om

läsvärd litteratur för att öka kunskapen om vår hembygds historia.

Susanne Bergman

- Ahlqvist, L-G & Lönnqvist, L: Så byggdes Väsby. En 30-årskrönika i ord och bild, 1983.
- Jansson, Lars E: Geografiska namn i Upplands Väsby Kommun, 2002.
- Bratt, P m fl: Upplands Väsby, Kulturhistoriska miljöer, 1988.
- Nordström, Alf & Curman, Johan: En bok om Upplands Väsby, 1973.
- Sabel, Hugo: Mitt Väsby 1925-1993, 2004.
- Storm, Roland: Väsby förr (fotografier och vykort), 2012.

Edskrönikan

Tusen år på en timme

Under oktober månad 2018 visades denna föreställning vid fyra tillfällen i Eds kyrka. Jag var där vid den sista föreställningen den 21 oktober. Kyrkan var fullsatt vid det tillfället. Vi fick se en mycket härlig föreställning med sång, musik, dans och skådespeleri.

Mycket handlade om kyrkans renovering för 100 år sedan. Då var det Sigurd Curman som ledde arbetet. I föreställningen dök det också upp många andra kända personer från Eds socken. Dessa personer var från olika tider och från olika platser i socknen. Bland alla rollfigurerna fanns Charles de Geer, Charlotta Ribbing, Carl Michael Bellman, Cajsa Warg, Albertus Pictor och Olle Hjortzberg.

Föreställningen var väl genomförd i den autentiska miljön i kyrkan. Det blev en trevlig upplevelse och en kväll att minnas. Ett stort tack till Eds församling och till alla aktörer, som lyckades genomföra det här stora projektet.

Bo Lindman

I föreställningen i Eds kyrka var det rollfiguren Sigurd Curman som var huvudperson. Vid restaureringen 1917-1918 ledde han arbetet. Sigurd Curman hade också många funderingar runt restaureringarna av målningarna, så att de historiskt och konstnärligt känsliga detaljerna bevarades. Foto: Bo Lindman

Välgörande jultomtar

Du har säkert hört talas om de tomtar, som finns vid varje stuga på landet i Sverige. En del tomtar är snälla och en del gör elaka saker åt folket på gården. Det gäller att hålla sig väl med dem. Vet du att det även finns tomtar i städerna? Städernas tomtar har bildat föreningar och de är oftast snälla.

Kanske du undrar vad jag berättar om. Jo, i slutet av 1800-talet började människor i de svenska städerna att samla in pengar och hjälpa fattiga barn. I Stockholm bildades en förening med namnet Sällskapet Jultomtarna 1870. I huvudstaden gjorde man insamlingar och olika tillställningar, och på det sättet fick man in en hel del pengar till fattiga barn. Denna verksamhet spred sig över landet.

Jul i Gävle

Några välklädda män hade träffats på juldagen 1874. De umgicks i en varm och skön våning hemma hos ingenjören och fabrikören David Runer på Östra Islandsgatan i Gävle. Ute var det svinkallt och nästan 30 minusgrader. Man hade fått reda på att de hittat en ihjälfrusen man i Hemlingbyskogen några timmar tidigare.

Hemma hos fabrikören spelade herrarna kort om pengar. Till slut hade de spelarna gjort så stora insatser att potten vuxit rejält. Kanske tänkte man lite mer på julens budskap för att det var juldag. Någon av herrarna föreslog därför att man skulle avstå från vinsten och istället skänka pengarna till fattiga barn. Den som kom med förslaget hade hört talas om Stockholms Jultomtar, som bildats några år tidigare.

Tomtar i Stockholm

Klädhandlaren Lars Eugène Westin hjälpte en sjuk och fattig pojke med kläder julen 1870. Efter den händelsen stiftade han Sällskapet Jultomtarna i Stockholm. Sällskapets huvudsakliga ändamål var just att förse behövande barn med kläder. Dessa kläder utdelades årligen ut runt jul. Här ville man genom fester och på andra sätt söka göra julen glad för barnen. Genom insamlingar och olika jippon har föreningen dragit in en hel del pengar till fattiga barn.

I början av stockholmsföreningens verksamhet delade man ut kläder i Börshuset vid Stortorget. Senare har man vid sina tillställningar använt sig av andra lokaler i Stockholm.

Första åren i Gävle

Herrarna i Gävle arbetade vidare med sitt projekt under ett par år. De lyckades bygga upp ett intresse för välgörenheten och samlade in mer pengar. I god tid innan julen 1876 satte Robert Nordin (kassör på David Runers företag) in annonser i Gävletidningarna. Gefle jultomtar bildades den 11 december 1876, och de hade redan då omkring 100 medlemmar.

På vilket sätt skulle man stödja de behövande? Då kom man på att det bästa sättet var att dela ut kläder. Under många år införskaffade Jultomtarna hundratals meter tyg. Några av stadens sömmerskor sydde sedan kostymer, klänningar och andra plagg av tyget. Som exempel finns det noterat att sylönen 1908 var en krona för ett par byxor och fyra kronor för en klänning. Under före-

ningens första år ekiperade man omkring 30 barn.

I började ville man arbeta på ett smart sätt. Därför sydde man kläderna efter enhetliga modeller, i samma färg och av likadant tyg. Det innebar att allt såg prydligt ut. Men resultatet blev naturligtvis att många av barnen kändes igen och blev kraftigt retade (de mobbades). Det syntes ju lång väg att deras föräldrar själva inte hade råd att hålla dem med kläder. Sällskapet ville naturligtvis undvika detta och började så småningom sy plaggen i olika modeller och med varierande färger.

Fortsatta arbetet

Ju längre tiden gick så delade Gefle jultomtar ut kläder till allt fler barn. 1899 ekiperade man för första gången över 100 fattiga barn, men antalet ökade successivt.

Hur skulle man få reda på vilka barn som skulle få tomtarnas gåvor? I början var det stadens lärare som föreslog vilka barn som var aktuella. Naturligtvis var det sällskapets styrelse som slutligen bestämde vilka som skulle få allmosorna. I december varje år kunde Gävleborna se hur grosshandlare och fabrikörer kuskade runt i fattigkvarteren med häst och släde. De ville se med egna ögon och bedöma vilka barn som var i störst behov av hjälp.

I arkiven

På Stockholms stadsarkiv förvaras arkivmaterial från stockholmsföreningen Sällskapet Jultomtarna. Som exempel ingår jubileumsskrifter och fotografier i deras arkiv.

För att se hur omfattande tomteverksamheten är kan du med en dator göra en sökning i Nationella arkivdatabasen NAD. Adressen är <https://sok.riksarkivet.se/nad>. Sök i NAD på ordet ”Jultomtarna”. Då kommer det fram vilka arkiv som finns noterade och var det förvaras. Vid min sökning blir resultatet en lång förteckning där detta ord förekommer. Ett stort antal träffar handlar om arkiv från föreningarna ”Sällskapet Jultomtarna” i många av våra svenska städer.

Det är verkligen intressant att föreningarna ”Jultomtarna” har funnits så länge och i så många av Sveriges städer. Tänk att många av dessa sällskap haft en så omfattande verksamhet. På något sätt är det både glädjande och beklagligt att många av föreningarna fortfarande har sitt berättigande.

Själv fick jag som liten pojke komma till Tomtarnas fest på Hotell Gillet, som på 1940-talet fanns i ett stilt hus på Brunkebergstorg. Vid något tillfälle var det en fest inför julen. Någon gång var det julgransplundring i januari månad. Festerna hade de traditionella julinslagen med värme, gemtylighet, julgran, dekorationer, tomt och paket eller godispåse. Jag minns också att till festen kom alla barn med sina nya kläder på sig.

Bo Lindman

Konsten att äta julbord

Foto: Anders Jonsson

Hembygdens julnummer 2017 handlade mycket om julmat och om vad som enligt tradition borde finnas på ett julbord. I år ska vi beskriva hur det går till att beta av ett julbord – det finns alltså ett sätt att äta rätterna i traditionell turordning, även om man inte tänker så noga på det medan man håller på. Alltså, vi laddar för en måltid i fem vändor.

Första turen

Nummer ett upp på tallriken är sillen, den saltade fisken som förädlats i olika inläggningar. Begreppet S.O.S., smör, ost och sill, säger allt om julbordets optimala start.

Kommentar: Sill brukar man tåla bra men man får tänka på att inte ta för mycket. Det är fyra turer runt bordet kvar.

Andra turen

Mera fisk och nu handlar det om rätter tillagade på färsk råvara, lax och strömming.

Lådor, inkokt, rökt och gravat är grunden för det andra varvet runt bordet. Räkorna får också hänga med på turen.

Kommentar: Ta små portioner, all denna blandning kan göra magen orolig.

Tredje turen

Skinkdags! Fokus på faten med kallskuret kött som julsinka, sylta, pastejm.m.

Kommentar: Skinka och kallskuret kött är ganska neutralt och oroar inte matsmältningen så särskilt.

Fjärde turen

Dags för ”småvarmt” – prinskorv, köttbullar, Jansons frestelse, lutfisk och julkorv.

Kommentar: Tänk på att inte blanda för friskt och hoppa över vörtbrödet, som jäser och lägger sig som en klump i magen. Lutfisk med tillbehör brukar inte vålla problem, inte rödkål och grönkål heller.

Femte turen

Grande finale med sött och friskt – fruktsallad, ris à la Malta, sylt- och gräddfyllda mandelmusslor eller kanske risgrynsgröt.

Kommentar: Risgrynsgröt är magens bästa vän och vållar inga besvär.

man orkar, kan man sticka emellan med en extra vända och satsa på det man verkligen tycker om, ägghalvor med majonnäs, sill-sallad eller vad det nu kan vara, innan man sjunker ner i ett soffhörn och låtsas att man inte ätit för mycket i år heller.

Inga Lisa Gustafsson

Turerna är Tore Wretmans uppfinning men det är ungefär så vi gör vid julbordet. Om

Varför heter det så?

Hur har våra vägnamn kommit till? De äldsta namnen härrör från tiden innan den nuvarande kommunen kom till stånd på 1950-talet. Ofta har det varit de gårdar, som hade fått släppa till mark för vägbygge, som fick ge namn åt vägarna. Exempel på detta är Runbyvägen och Väsbyvägen. När kommunen började byggas ut, kom snart frågan om vad vägarna i de olika kommundelarna skulle heta.

I Odenslunda-Tolanområdet föreslog någon att vägarna skulle uppkallas efter den forntida nordiska mytologin. Resultatet blev namn såsom Torsvägen, Odenvägen, Baldersvägen, Lokevägen m.fl.

När bostadsområdet Ägget skulle byggas hade kommunen tillsatt en vägnamnskommitté. Dess första uppgift blev att ge namn till de tre vägarna inom nämnda område. Då Ägget låg på tre fastigheter, ansåg kommittén det lämpligt att två av dessa fick ge namn till två vägar. Runby hade redan sin väg, varför endast Njursta och Törnby kunde komma i fråga. Men ett stycke från området fanns det gamla båtsmanstorp Berga och det kunde hedras med ett vägnamn. Båtsmansvägen blev stommen i området. Båtsmannen var den indelte soldatens motsvarighet inom flottan. Njurstas båtsman bodde i Berga, väster om Ägget. Även under Bisslinge fanns ett båtsmanstorp.

Njurstavägen: I forntiden låg Njursta by på en höjd som sköt ut i det dåvarande havet. Att platsen var bebodd på 1000-talet kan vi förstå av att där finns ett gravfält och en runsten. Stenen står på ursprunglig plats. Den restes i Njursta by, som nu är Eds präst-

gård, och har inskriften ”Gunnar och Sven reste stenen efter Tona sin moder”.

Under den katolska tiden låg prästgården i Törnby. Efter reformationen skänkte Ture Bengtsson delar av Njursta till Uppsala Domkyrka till prästgård och fr.o.m. 1553 omtalas Njursta som Eds prästgård. I Njursta by fanns nu två hemman, prästgården och hemmanet.

En försiktig tolkning av namnet Njursta kan ge följande svar: Njur kommer av ett fornsvenskt ord med betydelsen ”hopklämd” och fornsvenskt är även -sta, som i en del namn kan betyda båtplats.

Törnbyvägen: Törnby bestod av tre hemman och under den katolska tiden var ett av dem prästgård. Den ägdes av Vadstena kloster. Under indelningsverkets tid var Törnby dragontorp under Edsby gård. Namnet Törnby har inte med vildrosor och törne att göra men väl med tör (en), d.v.s. skogsmark.

Och varför heter området Ägget? På planritningen hade området en oval form och folkfantasin döpte det till Ägget.

Ett område som kom att bli kommitténs sista namnförslag, innan kulturnämnden fick hand om namngivningen, var Apotekskogen, på grund av närheten till Hammarby Apotek.

Sigma: Sigma centrum är kommunens första egentliga närcentrum. Sigma är det grekiska namnet på bokstaven S och skrivs Σ . Det används inom matematiken som tecken för ”summa”. På så sätt får namnet Sigma anknytning till affärsverksamheten på platsen.

När Apoteksskogens vägar skulle namnges, gällde det att skilja på området med kedjehusen och den stora hyreshusbyggelsen. Kedja gav tanken på klocka och så fick vi namnen Klockvägen, Länkvägen, Bygelvägen och Kedjevägen. Hammarbyvägen behöver ingen förklaring, däremot

kanske Holmvägen är svårare att sätta i samband med Holmens gård, men kommittén ansåg förslaget helt realistiskt.

Egon Lindholm/Inga Engdahl (repris)

Illustrerade ordspråk och talesätt

Julklapp, sa pojken när han fick stryk på julafton.

Konstigt

Det är konstigt att man alltid måste släpa omkring med potatis och lök och andra nytigheter. Hushållspappret är alltid slut och nog fattas det senap och filmjök. Aldrig att man kan strosa omkring och titta på saker och ting och köpa sig en tvåstänglad orkidé, för den kan man inte bära hem när man har kassarna fulla med högrek och prästost. Det går inte, hur det nu kommer sig. Potatis och lök går alltid före på något vis och resten blir aldrig av. Aldrig att man i köpcentret tänker att nu ska jag bara gå och titta litet, nej inte alls, nej man tänker att nu när jag ändå är så nära ICA/Coop så går jag in och köper hem potatis och lök, fast man knappast orkar. Eller några kilo rödbetor, om det är säsong och priset är bra. Man orkar knappt med sig själv, men inlagda rödbetor

är ju bra att ha till vintern. En gång hade man större hushåll och ännu mer att bära hem. Det är hundratals kilo köttfärs och limpman burit hem under åren.

Helt lätt att revoltera mot sitt eget tänkande och förhållningssätt är det inte. Har man gjort på samma sätt i snart sextio år så är det svårt att ändra. Man ska naturligtvis se positivt på det hela. Då lever man längre och slipper promenera en halvtimme om dagen. Och när man nu är så nära ICA/Coop så är det väl lika bra att titta in och se om de har någon potatis och lök, som man kan bära hem.....

Inga Lisa Gustafsson

Almqvistaren

Följ mitt råd! Åk ej så titt och ofta skridsko
att du ej kommer ner dig i Riala fall.

Minns blott den store general Bodisco,
som väl ej drunknade, men dog i alla fall.

CJL Almqvist, ur Sesemana

Stadsbyggnadsdagen 2018

29 augusti anordnade kommunen för elfte gången Stadsbyggnadsdagen i Messingen.

Årets tema var "Tid". Moderator och samtalsledare var Fredrik Drotte som fram till i våras var stadsutvecklingschef i Upplands Väsby.

Bland de inbjudna talarna fanns Bodil Jönsson, ursprungligen professor i kärnfysik, men som under de senaste decennierna tänkt och skrivit om just begreppet tid. Allt från kärnfysikens mycket långa tidsperspektiv till hur vi i vardagen missbrukar och brukar vår tid.

Psykologen och psykoterapeuten Per Naroskin pratade mycket spännande och pedagogiskt om Människan och tekniken. All ny teknik som kommer in i våra liv förändrar hur vi tänker och hur vi fungerar i våra relationer människore emellan.

Arkitekten Gert Wingårdh gjorde en exposé över arkitekturhistorien med exempel från hela världen och visade på det tidlösa i vad som utmärker bra arkitektur. Människans grundläggande behov av skydd och utrymme har genom historien i stort sett varit desamma, oberoende av platsen men givetvis har klimatet gett en rad skillnader.

Bland serierna med valbara seminarierna medverkade vår nya kommunantikvarie Vicki Wenander som pratade under rubriken "Härifrån till evigheten" på temat att det som byggs idag är framtidens kulturmiljö.

Klas Lundkvist

Söndagen den 26 augusti 2018 kunde man bland annat besöka Rickard Erikssons gamla diversehandel. Foto: Bo Lindman

Över en peruk

förvärvat till julklapp

Till en yvig helighet
jag om högtidsdagen kammars.
Under mig – som mången vet –
mycken obetydlighet
med ett amen djupt framstammas.
Fordna dar i lockar tätt
jag en Fredriks hjässa prydde,
och sen kammad, med rosett,
uppå börsen jag betydde.
Nu jag duger inte mer
än till julklapp just år er.

Carl Michael Bellman

Carl Michael Bellman (1740-1795), född i en borgerlig familj med rötter i 1600-talets Stockholm. Misslyckad som tjänsteman vid olika ämbetsverk men tack vare Gustav III:s gunst, och så länge denne levde, kunglig handsekreterare och sekreterare i nummerlotteriet. Sedan var det inte långt till gäldstugan. Armod och lungsot blev Bellmans öde.

Bellmans anknytning till Väsby består i att han gifte sig med Lovisa Grönlund, som då var husmamsell på Bisslinge. De tog ut lysning i Eds kyrka och lysningskalas hölls på Bisslinge i november 1777.

Vågrätt

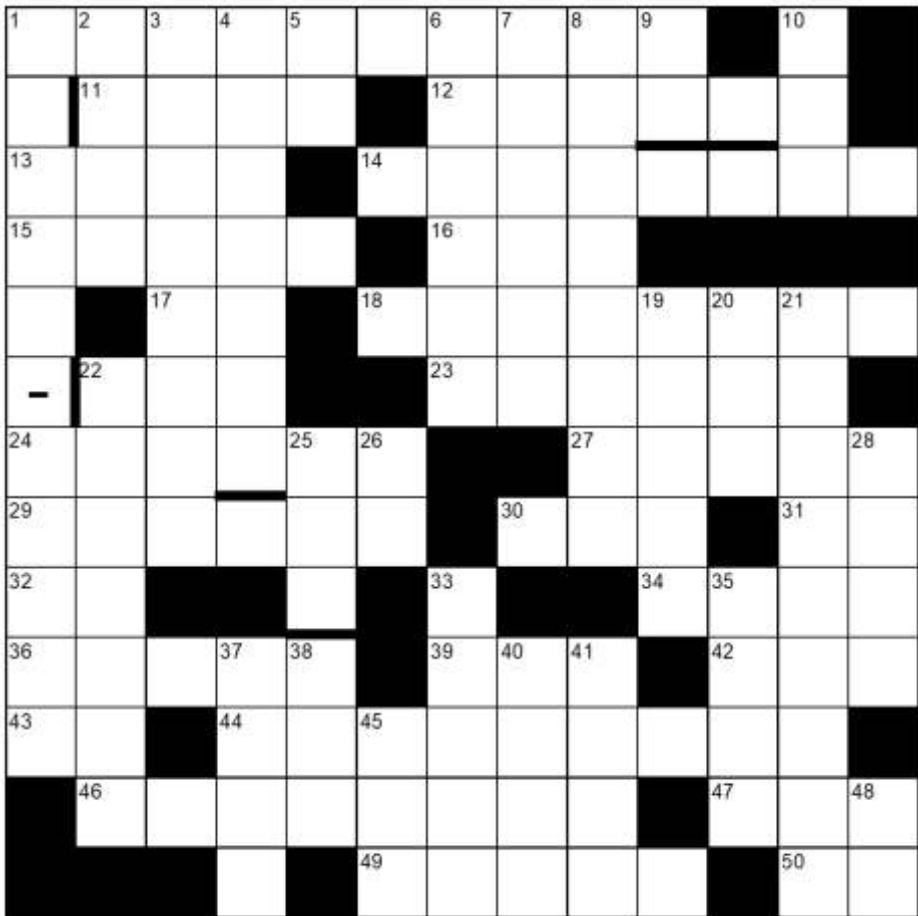
1. Ett av de större företagen i Väsby
11. Fordras efter en arbetsam dag
12. Görs många på Marabou
13. Dansk kaka
14. Kan vara både gemytlig och oangenäm
15. Är oftast våra styrelsebeslut
16. Stort företag som en tid hade avdelning i Väsby
17. Roffa åt sig
18. Är fult att vara
22. Havsgudinna
23. Sådant hus har rök- och ljusöppning i taket
24. Har de flesta landskap sin egen
27. Att missa
29. Odlade är väl de flesta av denna delikatess
30. Liten pojke
31. Fågel och kallas ibland gammal gubbe
32. Kemisk beteckning för tenn
34. Tysk filosof
36. Blev ärkebiskop 1931
39. Svider på sår
42. Har nu blivit guldpeng
43. Leder sitt ursprung från NF
44. Underlägset antal
46. Överårig springschas
47. Inte roligt att få till svar ibland
49. Besked om sådan kommer varje år
50. Kemisk beteckning för tantal

Lodrätt

1. Var väl känd i Väsby, både som dansör och yrkesman
2. Förnamnet på en av Väsby Nya Bageris tidigare ägare
3. Härrör från ordet finger
4. Smakfullhet
5. Solgudens namn
6. Bästa möjliga
7. Föredrar en del vattenälskare
8. En av kommunens församlingar
9. Vad vore förorterna utan det
10. Flicknamn
19. En sådan stänger oftast sent på kvällen
20. Mått
21. Oemottaglighet
22. Ibland i trafiken
25. Förknippas ofta med harpa
26. Stor dagstidning
27. Plats i Kopparbergs län
28. Minska
33. Dalt
35. Huvudstad
37. Småländsk å
38. Konkurrent till JAS
40. Dalaort
41. Måste en del hålla
45. Luktorgan
48. + bot = krås

Korsord 4 - 2018

Konstruktör: Lennart Hedlund

När du löst korsordet skriver du ditt namn och din adress.

Lösningen insändes senast onsdagen den 19 december 2018 till:

Hembygden
 Box 40
 194 21 Upplands Väsby
 Märk kuvertet med "Korsord 4 - 2018".

Lösning till korsordet 3 - 2018

Gör som Sigge, bli medlem i Hembygdsföreningen!

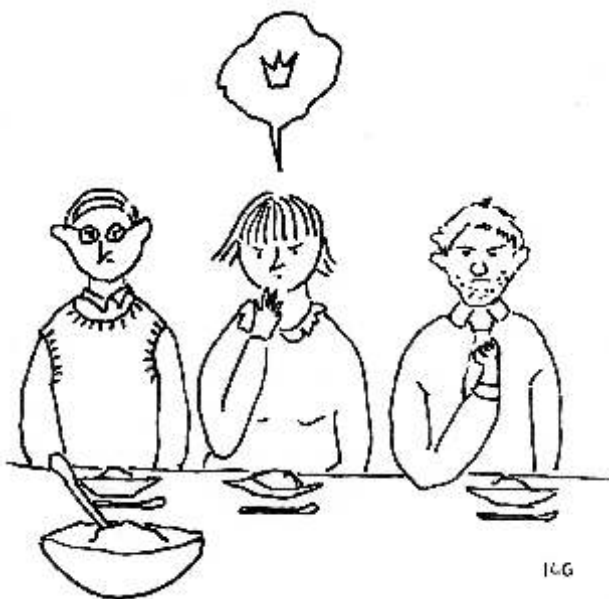
Enkelt att bli medlem

Om du vill får du gärna bli medlem i Upplands Väsby Hembygdsförening.

Du gör det enklast genom att betala in medlemsavgiften till vårt plusgirokonto 29 81 91-8 och anger dina personliga uppgifter.

Årsavgiften är 150 kr per medlem. Skriv att du är "Ny medlem" liksom namn, adress, telefonnummer, mobilnummer och e-postadress. Om utrymmet är för begränsat får du gärna skicka oss ett kompletterande e-postmeddelande till info.uvhbf@gmail.com eller ett vanligt brev via posten.

Välkommen som ny medlem!

Om jag här nu mandeln får,
blir jag säkert gift i år.
Om ett år jag önskar bara,
att jag låtit mandeln vara.

Upplands Väsby Hembygdsförening

STYRELSE 2018-2019

Klas Lundkvist, ordförande	070-673 63 47
Ingegerd Peterson, vice ordförande	073-806 84 04
Inger Nyström, sekreterare	070-439 07 48
Susanne Bergman, ledamot	590 858 84
Gunilla André, ledamot	590 338 34

Telefon

ERSÄTTARE

Berit Östman	073-667 14 92
Kjell Ehrnholm	070-330 97 87
Ulla Ekengren	076-309 15 32
Niklas Johansson	072-500 22 75
Margareta Norén	070-799 25 01

MEDLEMSBLADET HEMBYGDEN

Bo Lindman	070-716 52 43
Redaktionsgrupp, se sidan 2	

REVISORER

Ordinarie

Ove Gustafsson
Anita Bergkvist

Ersättare

Anette Ehrnholm
Ali Kashefi

VALBEREDNING

Roland Storm, sammankallande	070-729 27 60
Leif Berglund	
Barbro Fredriksson	076-931 53 86

Besök gärna vår webbplats: www.hembygd.se/upplands-vasby

Upplands Väsby
Hembygdsförening
Box 40
194 21 Upplands Väsby

E-post
info.uvhbf@gmail.com
Besöksadress
Hagvägen 2/Pukslagargatan

Plusgiro
29 81 91-8
Årsavgift (2018)
150 kr